

Ayşe Gül BURSALIOĞLU

**ACENTENİN DENKLEŞTİRME
TALEBİNİ ORTADAN KALDIRAN
KUSUR**



**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026**



Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1370
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi

Yayın No | Publication Number: 2026/120

Kitap Adı: Acentenin Denkleştirme Talebini Ortadan Kaldıran Kusur
Book Title: Fault Leading To The Loss Of The Agent's Goodwill Indemnity
ISBN: 978-625-5007-15-5
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786255007155

Yazar(lar) | Author(s): Ayşe Gül BURSALIOĞLU | orcid.org/0009-0008-7228-5224

Konu Kategorisi | Subject Categories: Ticaret Hukuku

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 23 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 244

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül 2026 | September 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye

Mizanpaj | Layout: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.



Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

*Rahmetli dedem Mehmet Ali Bursalıoğlu'nun
kıymetli hatırası için...*

ÖNSÖZ

“Acentenin Denkleştirme Talebini Ortadan Kaldıran Kusur” isimli bu eser, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı çerçevesinde, Prof. Dr. Arslan Kaya danışmanlığında hazırlanan ve 25.08.2025 tarihinde Prof. Dr. Arslan Kaya, Prof. Dr. Nedret Füsun Nomer Ertan ve Prof. Dr. Birgül Sopacı Öztuna’dan oluşan jüri önünde savunularak oybirliği ile başarılı bulunan yüksek lisans tezimin Sayın Hocalarımla kıymetli yorumları, eleştirileri ve önerileri çerçevesinde düzenlenmiş ve güncellenmiş halidir.

Çalışmamız, acentenin denkleştirme talebini ortadan kaldıran iki halden biri olarak TTK m.122/f.3’te düzenlenmiş olan acentelik sözleşmesinin müvekkil tarafından haklı sebeple feshine acentenin kusurlu davranışlarının sebebiyet vermesine odaklanmaktadır. Özellikle acentenin hangi durumlarda kusurlu addedilip addedilmeyeceği talebin akıbeti bakımından özel bir rol oynamaktadır. Denkleştirme talebinin ortadan kalkmasına yol açan bu koşulun kapsamı Yargıtay içtihatlarıyla ve doktrin görüşleriyle günden güne belirli hale gelmektedir. Acentelik sözleşmesinde acentenin hak ve yükümlülükleri konusunda yapılan düzenlemeler, sözleşmenin sona ermesi sırasında önem kazanmakta, acentenin sözleşmeye uygun hareket edip etmemesi kusurlu davranışların tespitinde mihenk taşı niteliğinde sayılmaktadır. Bu çerçevede çalışmamız, hem acentelik sözleşmesi akdedilmeden önce tarafların sözleşmenin kapsamını, tarafların hak ve yükümlülüklerini sözleşmenin sona ermesinden sonraki süreci de göz önünde bulundurarak kurgulayabilmeleri açısından yol gösterici olmayı hedeflemekte hem de acentelik sözleşmesi sona erdikten sonra denkleştirme isteminin koşullarının oluşup oluşmadığının tayininde yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

İlgili tezin hazırlanmasında birçok kişinin yeri doldurulamaz emekleri mevcuttur. İlk olarak kıymetli görüşlerini ve desteklerini hiçbir zaman esirgemediği için bu çalışmayı kendisinin danışmanlığında yazabilme onuruna erişebildiğim Sayın Hocam Prof. Dr. Arslan Kaya’ya minnettarım. Destekleri, yol göstericiliği, kıymetli vaktini ayırarak paylaştığı görüşleri için Sayın Hocam Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na da ayrıca teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Tez jürimde yer alarak değerli görüşlerini paylaşan Sayın Hocalarımla Prof. Dr. Nedret Füsun Nomer Ertan ve Prof. Dr. Birgül Sopacı Öztuna’ya da ayırdıkları vakit, emekleri ve kıymetli yorumları için çok teşekkür ederim.

Bu vesile ile tezin bitirme sürecinde bana vakit ayırarak tecrübelerini paylaşan Dr. Hümeysra Yılmaz’a, bana bu tezi yazabilecek fiziki ve zihni imkanları yaratan, bir

anda akla gelen sorularımı ne zaman ve nerede olursa olsun yorulmadan yanıtlayan üstatlarım Av. Işıl Canaz Yılmaz'a, Av. Yaşar Samsun'a, bana gösterdikleri anlayış ve özveri için tüm çalışma arkadaşlarıma, özellikle üzerimden aldıkları yükler için Av. Semral Ceylin Alpsü ve Vesile Aydın'a, kendisi de yüksek lisans tezini yazmasına rağmen her soruma cevap veren ve göremediklerimi gösteren sıra arkadaşım, dostum Arş. Gör. Bilge Doğan'a, manevi destekleri için tezi yazmaya başladığım ilk günden beri tüm sürece ortak olan dostlarım Av. Berna Bulguroğlu'na, Av. Derya Aysima Kantarcı'ya, Elif Nur Uygun'a, Av. Melike Gülçek'e ve Av. Alihan Kızıltepe'ye, 2210-A Genel Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında çalışmama destek olan TÜBİTAK'a, en nihayetinde bu süreçte her halimi anlayışla karşılayan aileme, desteğini ve bana olan inancımı her zaman hissettiğim babama, her akşam evin her yerine dağılan kitaplarımı her sabah benimle birlikte toplayan, dağılan her nesneyi, her hissi, her duyguyu toplayan anneme teşekkür ederim.

Yukarıda isimlerini saydığım herkes ilgili tezin kitaplaşma sürecinde de kalplerinde benim için taşıdıkları incelik ve anlayışa hiç kesintisiz devam ederek bu yolculukta ne kadar şanslı olduğumu bana hissettirdiler, varlıkları için minnettarım.

Yüksek lisans tezimin düzenlenmiş halinden oluşan eserimin basımını üstlenen Filiz Kitabevi çalışanlarına da titiz çalışmaları ve destekleri için bu vesileyle ayrıca teşekkür etmek isterim.

Son olarak bu eseri, her ne kadar bu sürece şahit olamasa da bugün her kim isem onun sayesinde olan, hayatta peşinden koşulacak en değerli şeyin bilgi olduğunu çok küçük yaşta bana öğreten, en yorulduğum anlarda ta yüreğimin içinden bana kendini gösteren ve beni hiç yalnız bırakmayan rahmetli dedeme ithaf ediyorum. Onun kitaplarla dolu kocaman çatısı altında doğmasam yine bu kitabı yazamazdım...

AYŞE GÜL BURSALIOĞLU

İstanbul, Maltepe, Ağustos 2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
ÖZET.....	XV
ABSTRACT	XVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ACENTENİN DENKLEŞTİRME TALEBİNİN TEORİK TEMELİ

I. BAĞIMSIZ BİR TACİR YARDIMCISI OLARAK ACENTE.....	5
A. Acenteliğin Ortaya Çıkışı.....	5
B. Acentenin Süje Olarak İncelenmesi	9
1. Acentenin Tanımı	9
2. Unsurları	10
II. ACENTENİN DENKLEŞTİRME TALEBİ	17
A. Genel Olarak	17
B. Acentenin Denkleştirme Talebinin Ortaya Çıkışı ve Acenteye Bir Hak Olarak Tanınması	19
1. Acenteye Denkleştirme Talebi Hakkı Tanınmasının Tarihsel Arka Planı.....	19
2. 6762 sayılı eTK Döneminde Denkleştirme İstemi	20
a. Doktrindeki Yaklaşımlar	20
b. Yargıtay'ın Yaklaşımı	25
B. Denkleştirme Talebinin Varlık Sebebi.....	33

C. Denkleştirme Talebinin Hukuki Niteliği	37
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

ACENTENİN DENKLEŞTİRME TALEBİNİN KOŞULLARI

I. GENEL OLARAK.....	41
II. DENKLEŞTİRME TALEBİNİN OLUMLU KOŞULLARI	42
A. Acentelik Sözleşmesinin Sona Ermesi	45
1. Kendiliğinden Sona Erme.....	45
a. Sürenin Dolması	46
b. Taraflardan Birinin Ölümü, İflası ya da Ehliyetinin Kaybı.....	48
(1) Ölüm.....	48
(2) İflas.....	51
(3) Ehliyetin Kaybı.....	54
c. Sonraki İmkansızlık	56
2. İkale Sözleşmesi	57
3. Sözleşmenin Devri.....	59
4. Sözleşmenin Geçersizliği	62
5. Fesih	65
a. Olağan Fesih	67
b. Olağanüstü Fesih	71
(1) Genel Olarak Olağanüstü Fesih Hakkının Kullanılması ve Haklı Sebep Kavramı	71
(2) Haklı Sebep Fesihte Tarafların Kusuru	78
(3) Haklı Sebep Halleri	80
i. Acentelik Sözleşmesinin Acente Tarafından Haklı Sebep Feshedilmesi	80
ii. Acentelik Sözleşmesinin Müvekkil Tarafından (Acentenin Kusuruna Dayanmayan) Haklı Sebep Feshedilmesi	82
iii. Müvekkil Tarafından Acentelik Sözleşmesinin Haklı Bir Sebep Olmaksızın Feshi.....	84
6. Kısmi Fesih.....	88

B. Müvekkilin Acente Tarafından Kazandırılan Müşterilerden Sözleşmenin Sona Ermesinden Sonra Menfaat Sağlamaya Devam Etmesi	89
1. Yeni Müşteri Kavramı	90
2. Önemli Menfaat Kavramı	97
C. Acentenin Ücret Kaybına Uğraması.....	105
D. Denkleştirme Ödenmesinin Hakkaniyete Uygun Olması.....	109
III. DENKLEŞTİRME TALEBİNİN OLUMSUZ KOŞULLARI	114
A. Acentenin Müvekkilin Feshi Haklı Gösterecek Bir Davranış Olmaksızın Sözleşmeyi Feshi.....	115
B. Acentenin Kusuru Sebebiyle Sözleşmenin Müvekkil Tarafından Haklı Nedenle Feshi.....	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENKLEŞTİRME TALEBİNİNİN ORTADAN KALKMASINDA ACENTENİN KUSURUNUN ETKİSİ VE SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK TTK M.122/F.3 HÜKMÜNÜN İKİNCİ BÖLÜMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ	121
A. Tarihsel Arka Planı ve Mukayeseli Hukuktaki Görünümü	123
1. Alman Hukuku	123
2. İsviçre Hukuku	123
3. 86/653 sayılı Avrupa Birliği Yönergesi	125
4. DCFR	130
5. Fransız Hukuku	132
B. Teorik Temeli	133
1. Genel Olarak.....	133
2. Hiç Kimsenin Kendi Kusuruna Dayanarak Bir Hak Elde Edememesi	134
3. Temiz Eller “Clean Hands” Doktrini	136
4. Acentenin Denkleştirme Talebi Açısından İlkelerin Değerlendirilmesi ..	138
C. Hükmün Emredici Nitelikte Olup Olmadığının Değerlendirilmesi.....	140
D. Hükmün Uygulanma Alanı	141
II. KUSUR KAVRAMI	145
A. Genel Olarak	145

B. Sözleşmesel Kusur	147
C. Kusuru Ortadan Kaldıran Haller	149
1. Borçlunun Borcun İfa Edilmemesinde Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmaması	150
2. Borçlunun Borcun Varlığını ve Borcu İhlal Ettiğini Bilmemesi	151
3. Borcun İfa Edilmemesinin Olağanüstü (Fevkalade) Halden, Mücbir Sebep Ya Da Alacaklıdan Kaynaklanması	151
4. Borçlunun Gerekli Özeni Göstermesi	152
D. Objektif Yönden Kusurun Türleri	153
III. ACENTENİN KUSURLU DAVRANIŞININ DENKLEŞTİRME İSTEMİNİ BERTARAF EDİCİ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	154
A. Denkleştirme Talebinde Acentenin Kusurunun Rolü	154
B. Hükmün Uygulanma Koşulları	155
1. Müvekkil Tarafından Sözleşmenin Haklı Sebep Feshedilmiş Olması ...	155
2. Feshin Acentenin Kusuruna Dayanması	157
a. Genel Olarak Acentenin Kusurlu Davranışı	158
b. Acentenin Kusurunu Ortadan Kaldıran Durumlar	159
(1) Acentenin Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmaması	159
(2) Acentenin Borcun Varlığını ve Borcu İhlal Ettiğini Bilmemesi ve Bu Bilgisizliğin Mazur Görülmesi	160
(3) Acentenin Borcu İfa Etmemesinin Olağanüstü (Fevkalade) Hal, Mücbir Sebep Ya Da Müvekkilden Kaynaklanması	160
(4) Acentenin Gerekli Özeni Göstermesi	160
c. Acenteye Kusur Olarak Atfedilebilecek Haller	161
(1) Acentenin Acentelik Sözleşmesine Aykırı Davranışları	162
(2) Acentenin Rekabet Yasağına Aykırı Davranışları	169
(3) Acentenin Ölümü, İflası ya da Ehliyetini Kaybetmesi Durumlarında Kusurun Değerlendirilmesi	172
i. Gerçek Kişi Acentenin Ölmesi ya da Ehliyetini Kaybetmesi	172
ii. Acentenin İflas Etmesi	174
(4) Acentenin Hastalığı veya Yaşlılığı Nedeniyle Sözleşmenin Acente Tarafından Feshedilmesi Durumunun İncelenmesi	176
i. Genel Olarak	176

ii. Gerçek Kişi Acenteler İçin.....	177
iii. Tüzel Kişi Acenteler İçin	180
(5) Acentenin Ortaklık Yapısının veya Kontrolünün Değişmesi	182
(6) Tüzel Kişi Acentenin Organsız Kalması.....	185
(7) Sözleşmenin Geçersizliği Halinde Acentenin Kusurunun Değerlendirilmesi	187
(8) Sair Sebepler.....	189
d. Acentenin Yardımcılarının Kusurlu Davranışlarının Denkleştirme Talebine Etkisi	194
(1) Yardımcı Kişilerin Davranışlarından Sorumluluk	194
(2) Acentenin Yardımcılarının Kusurlu Davranışları	196
i. Genel Olarak Acentenin Yardımcıları	196
ii. Denkleştirme Talebine Etkisi	197
e. Hem Acentenin Hem Müvekkilin Kusurlu Olması Halinde Acentenin Denkleştirme İsteminin Değerlendirilmesi.....	200
C. Acentenin Sözleşmenin Feshine Yol Açan Kusurlu Davranışının Denkleştirme İstemi Üzerindeki Etkisi	204
SONUÇ	207
KAYNAKÇA	215

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
a.e.:	: aynı eser
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e.:	: adı geçen eser
Aş. /aş.:	: aşağıda
AlmTK	: Alman Ticaret Kanunu
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz./bkz.	: bakınız
bs.	: bası
C.	: cilt
CESL	: Common European Sales Law
DCFR	: Draft Common Frame of Reference
dn.	: dipnot
E.	: esas
EEC	: European Economic Community
Ed.	: Editör
eBK	: 818 sayılı ve 22.04.1926 tarihli Türk Borçlar Kanunu
eTK	: 6762 sayılı ve 29.06.1956 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	: fıkra
ICC	: International Chamber of Commerce
İsvBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: karar
m.	: madde

XIV

N.	: Numara
s.	: sayfa
S.	: sayı
SK	: 5684 sayılı ve 03.06.2007 tarihli Sigortacılık Kanunu
T.	: tarih
TBK	: 6098 sayılı ve 11.01.2011 tarihli Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı ve 22.11.2001 tarihli Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı ve 13.01.2011 tarihli Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
v.d.	: ve diğerleri
Y.	: Yargıtay
Yay. Haz. / yay. haz.	: Yayına hazırlayanlar
Yuk. /yuk.	: Yukarıda

FAULT LEADING TO THE LOSS OF THE AGENT'S GOODWILL INDEMNITY

ÖZET

Acentenin denkleştirme talep hakkı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.122 ile kanuni bir düzenlemeye kavuşmuştur. TTK m.122/f.3 hükmü ile acentelik sözleşmesinin müvekkilin feshi haklı gösterecek bir davranışı olmadan acente tarafından feshi ya da acentenin kusurlu bir davranışı nedeniyle müvekkil tarafından haklı sebeple feshi halinde acentenin denkleştirme talebinde bulunamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca acentelik sözleşmesinin feshine kusurlu davranışı ile sebebiyet veren acente denkleştirme talep hakkını kaybetmektedir. Acentenin kusurlu davranışları ile acentelik sözleşmesinin feshine sebebiyet vermesi durumu denkleştirme talebine ilişkin kanuni bir düzenleme bulunmayan eski Ticaret Kanunu döneminde de Yargıtay tarafından incelenen bir durum olarak denkleştirme isteminin diğer koşulları arasında da özel bir önemi haiz bulunmaktadır.

Çalışmamız kapsamında öncelikle acentenin denkleştirme talebinin olumlu koşulları ele alınacak, ardından denkleştirmenin olumsuz koşullarından biri olarak acentenin sözleşmenin müvekkil tarafından feshine kusuru ile sebebiyet vermemiş olması şartı Alman Ticaret Kanunu, İsviçre Borçlar Kanunu ve Avrupa Birliği düzenlemeleri ile karşılaştırmalı ve eski Ticaret Kanunu dönemindeki Yargıtay içtihatları ekseninde incelenecektir. Bu çerçevede acentenin kusurlu davranışının acentelik sözleşmesinin sona ermesine ve denkleştirme talebine etkileri, söz konusu düzenlemenin çıkış noktası, uygulama alanı ve hukuki niteliği ele alınacak, acenteye kusur olarak atfedilebilecek davranışlar Yargıtay içtihatları ve doktrinde ileri sürülen görüşler çerçevesinde ortaya konmaya çalışılacaktır. Son olarak acentelik sözleşmesinin sona ermesine yol açan durumun acentenin yardımcılarının kusurlu davranışlarıyla ortaya çıkması ya da müvekkilin kusurunun da bu duruma etki etmesi hali değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Acente, denkleştirme talebi, denkleştirme talebini ortadan kaldıran durumlar, acentelik sözleşmesinin fesih ile sona ermesi, müvekkilin acentelik sözleşmesini haklı sebeple feshi, acentenin kusurlu davranışı

ABSTRACT

The commercial agent's right to claim goodwill indemnity has been given statutory basis under Article 122 of the Turkish Commercial Code No. 6102 ("TCC"). Pursuant to Article 122(3) TCC, a commercial agent is precluded from claiming goodwill indemnity where the agency contract is terminated by the agent himself without any conduct on the part of the principal that would justify such termination, or where the principal terminates the contract for good cause due to the agent's fault. Under this provision, an agent whose faulty conduct gives rise to the termination of the agency contract forfeits the right to claim goodwill indemnity. Even during the period of the former Commercial Code, when no statutory provision governed the indemnity claim, the situation in which the agent's faulty conduct causes the termination of the agency contract was examined by the Turkish Court of Cassation and holds particular significance among the other conditions of the indemnity claim.

This study will first address the positive conditions of the commercial agent's indemnity claim, and will then examine, as one of the negative conditions of that claim, the requirement that the termination of the contract by the principal must not have been caused by the agent's fault, in comparison with the German Commercial Code (HGB), the Swiss Code of Obligations, and European Union regulations, and in light of the Turkish Court of Cassation's case law from the period of the former Commercial Code. Within this framework, the effects of the agent's faulty conduct on the termination of the agency contract and on the indemnity claim, as well as the rationale, scope of application, and legal nature of the provision in question, will be discussed, and the types of conduct attributable to the agent as fault will be identified in light of the Court of Cassation's case law and the views put forward in legal doctrine. Finally, the study will assess situations in which the circumstance leading to the termination of the agency contract arises from the faulty conduct of the agent's auxiliaries, or in which the principal's own fault also contributes to that circumstance.

Keywords: Commercial agent, goodwill indemnity claim, circumstances precluding the indemnity claim, termination of the agency contract, termination of the agency contract by the principal for good cause, fault of the commercial agent